

GÖRME ENGELLİ FUTBOL VE FUTSALCILARIN MÜSABAKA ÖNCESİ DURUMLUK KAYGI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Mehmet YAZICI¹

Recep ÖZ²

Yasemin ÇAKMAK YILDIZHAN¹

Harun BÜYÜKYILDIRIM³

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye Görme Engelliler Spor Federasyonu tarafından düzenlenen B1 futbol sporcuları ile B2-B3 futsal sporcularının müsabaka öncesi durumluk kaygı durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın evreni, 2. lig 1. devre Kayseri'de yapılan B1 Futbol müsabakasına katılan 8 takımdan 52 engelli sporcu ile Kırıkkale'de yapılan B2-B3 Futsal müsabakasına katılan 8 takımdan 44 engelli sporculardan oluşmaktadır. Araştırmada müsabakalara katılan engelli sporcuların müsabaka öncesi durumluk kaygı durumlarını belirlemek için Beck Anksiyete Ölçeği kullanılmıştır. Anket araştırmasından elde edilen veriler SPSS istatistik programında analiz edilmiştir. Ölçeğin güvenilirliği için yapılan Cronbach's Alpha güvenirlik analizi sonucu .825 olarak bulunmuştur. Araştırma sorularını cevaplamak için alt grup ölçüm sayılarının bazı gruplarda az olması sebebi ile Non-parametrik testlerden Kruskal Wallis-H ve Mann Whitney-U testleri kullanılmıştır. Engel durumuna göre B2-B3 futsal oyuncularını ile B1 futbol oyuncularının kaygı puanları ayrı ayrı analiz edilmiştir. Her iki gruptaki futbol oyuncularının yaş gruplarına göre müsabaka öncesi kaygı düzeyi sıra ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. B1 futbol oyuncularının aktif spor yapma süresine göre müsabaka öncesi kaygı düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Test sonuçları anlamlı farkın bir yıldan az süre ile spor yapanlarla altı yıl veya daha fazla süre ile spor yapanlar arasında olduğunu göstermektedir. B2-B3 futsal oyuncularının ise aktif spor yapma sürelerine göre müsabaka öncesi kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. B1 futbol oyuncularını ile B2-B3 Futsal oyuncularının engel sebeplerine göre müsabaka öncesi durumluk kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Anahtar Kelimeler: B1 Futbol, B2-B3 Futsal, Görme Engelliler, Kaygı, Müsabaka.

INVESTIGATING THE PRE-COMPETITION STATE ANXIETY LEVELS OF VISUALLY IMPAIRED FOOTBALL AND FUTSAL PLAYERS

ABSTRACT

In this study, it was aimed to investigate pre-competition state anxiety levels of the B1 football players and B2-B3 futsal players in terms of various variables in competitions organized by Turkey Blind Sport Federation. The population of the research included 52 disabled players from 8 teams who participated in 2nd league 1st half B1 football match organized in Kayseri, and 44 disabled players from 8 teams who participated in B2-B3 futsal match organized in Kırıkkale. In the research, Beck Anxiety Scale was used to determine the anxiety levels of the disabled players who participated in the competitions. The data obtained from the questionnaire were analyzed in SPSS statistical software. The result of the Cronbach Alpha reliability analysis performed for the reliability of the scale was found to be .825. Kruskal Wallis H-test and Mann Whitney U-test were used as non-parametric tests because sub-group measurement values were low in some groups in order to answer the research questions. Anxiety scores of the B2-B3 futsal players and B1 football players were analyzed separately according to their handicap. It was determined that there was no significant difference between the pre-competition state anxiety level rank averages in both groups of football players according to the age groups. It was also found that the difference between pre-competition anxiety levels of the B1 football players according to the duration of active sporting was significant. The test results indicated that the significant difference was between the players who did sports for less than a year and the ones who did sports for six years and more. Depending upon this result, it was possible to mention that the period for active sporting decreased the pre-competition state anxiety level in B1 football players. No significant difference was determined between pre-competition anxiety levels of B2-B3 futsal players according to the duration of active sporting. No significant difference was found between pre-competition state anxiety levels of B1 football players and B2-B3 Futsal players in terms of the reasons for their handicap.

Keywords: Anxiety, B1 Football, B2-B3 Futsal, Competition, Visually impaired.

¹ Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Erzincan/Türkiye, Yazışmadan sorumlu yazar: myazici@erzincan.edu.tr

² Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Erzincan/Türkiye.

³ İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya/Türkiye.

GİRİŞ

Kaygı (Anksiyete); otonom sinir sisteminin hiperaktivitesine bağlı; somatik belirtilere eşlik eden, korku hissi içeren patolojik bir durumdur. Belli bir nedene yanıt olarak ortaya çıkan korkudan farklıdır. Semptomatolojisi fiziksel ve psikolojik olmak üzere iki başlık altındadır. Fiziksel belirtiler arasında titreme, ürperme, sırt ve baş ağrısı, kas gerginliği, hiperventilasyon, yorgunluk, irkilme tepkisi, flushing, taşikardi, çarpıntı, terleme, ellerde soğuma, diyare (ishal), ağız kuruluğu, sık idrara çıkma, parestezi (karıncalanma, uyuşma, iğnelenme, yanma) ve yutkunma güçlüğü yer alır. Psikolojik belirtiler arasında korku hissi, yoğunlaşma güçlüğü, uykusuzluk, libido azalması, boğazda düğümlenme hissi ve midede kasılma hissi vardır [1].

Kaygı, gelecekle ilgili insanı üzen ve sıkı beklemeye hali, güvensizlik duygusu ile karışık bir heyecan durumu [2,3] olarak tanımlandığı gibi, dış dünyadan kaynaklanan bir tehlike ihtimali yada kişi tarafından tehlikeli olarak algılanıp yorumlanan her hangi bir durum karşısında yaşanan bir duygu olarak da tanımlanabilir [4].

Kaygı, kavramı Spielberger ve arkadaşları tarafından durumluk kaygı (State Anxiety) ve sürekli kaygı (Trait Anxiety) olmak üzere iki şekilde ele alınmıştır[5]. Durumluluk kaygı, çevre şartlarını bağlı bir stres den dolayı ortaya çıkan, çoğunlukla mantıki sebeplere bağlı, başkalarının da nedeni anlaşılabilen ve genellikle her bireyin yaşadığı geçici duruma bağlı bir kaygı biçimi olarak tanımlanır [6-8]. Durumluluk kaygı sporcuyla anlamaya çalışmada önemli bir kriterdir. Devam eden yarışmalar da, yarışmalar sonrasında da ve öncesinde sporcu açısından önemli bir kaygı türüdür [9]. Sürekli kaygı ise, stres yaratan durumun tehlikeli yada tehdit edici olarak algılanması ve bu tehditlere karşı durumluk duygusal reaksiyonların frekansının ve yoğunluğunun artması ve süreklilik kazanması olarak tanımlanabilir [10].

Sporcunun istenen ya da beklenen performansı sağlamasında kaygı düzeyinin önemi büyüktür. Kaygı düzeyi müsabaka sonucunu ve performansı olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Her yarışma sporcu için sosyal ve ekonomik açıdan büyük önem taşımaktadır. Böyle bir ortamda sporcunun fiziksel özellikleri ne kadar mükemmel ve geçirdiğı antrenman süreci ne kadar kusursuz olursa olsun başarıya ulaşmada kaygıyla başa çıkabilme yeteneğı son derece önemli bir kriterdir. Birçok üst düzeydeki sporcu becerilerini sadece fiziksel ve fizyolojik kapasitelerine değil, psikolojik özelliklerine de borçludur. Bu

sporunun kendini karşılaşmaya, psikolojik olarak hazırlamada, motive olmada, kaygılarını yönetmede, konsantre olmada, amaçlar belirlemede mükemmel yeteneklere sahiptirler [11].

Sporcuların psikolojik durumları ve sergileyecekleri performansı, kaygı düzeyleri ile de yakından ilişkilidir [12]. Psikolojik hazırlık, yapılan spor dallarının doğasına uygun olarak farklı olmalıdır. Takım sporları bireysel sporlardan farklı bir doğaya sahiptir. Bireysel spor yapanlarda, takım sporları yapanlara oranla kaygı yoğunluğunun fazla olduğu düşünülmektedir [13]. Sporcuların psikolojik hazırlıkları, sporda başarı için önemli bir faktördür. Kaygı ile ilgili çalışmalar spor psikolojisi içinde incelenmektedir. Bu alandaki çalışmalar ülkemizde yeni işlerlik kazanmaktadır. Son zamanlarda yapılan araştırmalar, sportif başarının sadece biyomekanik faktörlere bağlı olmadığını, aynı zamanda kaygı, stres, motivasyon gibi psikolojik faktörlerinde başarıyı etkilediğini göstermektedir. Müsabaka öncesi sporcular kaygı, korku ve heyecan içinde olurlar ve bunu fizyolojik, zihinsel, duygusal ve sosyal tepkilerinde yansıtırlar. Birçok sporcu müsabaka öncesi mide ağrısı hissedebilir, negatif düşüncelere sahip olabilir ve sinirli davranışlar sergileyebilir. Önemli müsabakalarda stres ve kaygı hem sporcular hem de engelli sporcular da kolayca gözlemlenebilir [14].

Spor engellilerin fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan gelişmelerini sağlayarak sosyal bütünleşmelerine katkıda bulunmaktadır [15]. Engelli bireylerin ruhsal durumlarının desteklenmesinde spor bir araç olarak kullanılmalıdır. Spor yapmak engelli bireylerin birçok ruhsal bozukluğuna iyi gelecektir [16].

Engellilerin, engel durumu ve derecesine göre değişik branşlarda spor yapma olanakları bulunmaktadır. Görme engelliler arasında en yaygın spor dalları; goalball, torball, bowling, futbol, satranç ve atletizm olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu spor branşları görme engellilerin; güven, denge, kas kontrolü, hareketlerde özgürlük, koordinasyon kazanmalarına ve boş zaman geçirmelerine yardımcı olmaktadır. Spor, görme kaybı nedeni ile kaçınılmaz olan çevreden zarar görme korkusunun giderilmesine ve kişilerin daha bağımsız bir yaşam sürmelerine de katkılar sağlamaktadır.

Futbol oyunu tüm toplumumuz için olduğu gibi, görme engelli bireyler için de bir tutku durumundadır. Görme engelli bireyleri görme keskinliği derecelerine göre sınıflandıran tanı uyarınca, hiç ışık algısı olmayan veya çok az düzeyde olan bireyler B-1 sınıfına girmektedir. B-1 sınıfına giren görme engelliler de bu zevkli oyunu, medya araçlarından takip etmekle yetinmeyip, özgürce oynayabilme imkânına sahip bulunmaktadır. İçerisine zil monte

edilmiş olup, hareket ettiği sürece ses çıkartan toplarla, halı sahalarda, görmeyen bireylerin bu söz konusu oyunu doyasıya oynayabilmeleri sağlanabilmektedir.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, görme engelli futbol-futsal oyuncularının müsabaka kaygı durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada tarama modeli kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Kayseri ilinde yapılan B1 futbol 2. lig 1. devre müsabakasına katılan 8 takımdan 52 engelli sporcu ve Kırıkkale ilinde yapılan B2-B3 Futsal 2.lig 1.devre müsabakasına katılan 8 takımdan 44 engelli sporculardan oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada sporcuların kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ) kullanılmıştır. BAÖ, Beck ve arkadaşları (1988) tarafından geliştirilen bireylerin yaşadığı anksiyete belirtilerinin sıklığının belirlenmesi amacıyla kullanılan kendini değerlendirme ölçeğidir. 21 maddeden oluşan, 0-3 arası puanlanan likert tipi bir ölçektir. Türkiye’de geçerlik ve güvenilirliği Ulusoy ve arkadaşları (1998) tarafından yapılmıştır [17].

BAÖ, Türkiye Görme Engelliler Spor Federasyonu tarafından düzenlenen B1 Futbol ve B2-B3 Futsal 2.lig 1. devre müsabakalarına katılan, toplam 16 takımın oyuncularından çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden sporculara uygulanmıştır. Veri toplama araçları, sporculara müsabaka öncesi uygulanmıştır. Uygulama, araştırmacı tarafından ve gören kalecilerden de yardım alınarak, görme engelli futsal oyuncularına ölçeğin okunması ve işaretlenmesiyle yapılmıştır.

Mevcut uygulamada ölçeğin Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayıları B1 futbol oyuncularında ,82, B2-B3 futsal oyuncularında ise ,81’bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırma sorularını cevaplamak için alt grup ölçüm sayılarının bazı gruplarda az olması sebebi ile non parametrik testlerden Kruskal Wallis H ve Mann Whitney U testleri

kullanılmıştır. Engel durumuna göre az gören futsal oyuncularını ile görmeyen futbol oyuncularının kaygı puanları ayrı ayrı analiz edilmiştir.

Tablo 1. Görmeyen Futbol Oyuncularının Yaş Gruplarına Göre Müsabaka Öncesi Durumluk Kaygı Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Yaşlar	N	Sıra		KWH	p
		Ortalaması	Sd		
20 ve altı	15	25,60	3	1,445	,695
21-25 yaş	5	34,20			
26-30 yaş	12	26,04			
31 ve üstü	20	25,53			
* p < ,05					

Görmeyen futbol oyuncularının yaş gruplarına göre müsabaka öncesi kaygı düzeylerine ilişkin Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 1’de verilmiştir. Analiz sonuçları katılımcıların müsabaka öncesi kaygı düzeyi sıra ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir ($KWH_{(3)}=1,445$; $p>,05$).

Tablo 2. Az Gören Futsal Oyuncularının Yaş Gruplarına Göre Müsabaka Öncesi Durumluk Kaygı Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Yaşlar	N	Sıra		KWH	p
		Ortalaması	Sd		
20 ve altı	8	26,50	3	3,409	,333
21-25 yaş	12	21,67			
26-30 yaş	8	27,38			
31 ve üstü	16	18,69			
p > ,05					

Az gören futsal oyuncularının yaş gruplarına göre müsabaka öncesi kaygı düzeylerine ilişkin Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir. Futsal oyuncularının müsabaka öncesi kaygı düzeyi sıra ortalamalarının 20 ve altındaki yaş grubu ile 26-30 yaş gruplarında diğer gruplara göre biraz daha yüksek olduğu, ancak bu farkın anlamlı fark oluşturacak düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Az gören futsal oyuncularının yaş gruplarına göre müsabaka öncesi kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($KWH_{(3)}= 3,409$; $p>,05$).

Tablo 3. Görmeyen Futbol Oyuncularının Aktif Spor Yapma Sürelerine Göre Müsabaka Öncesi Kaygı Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Aktif Spor Süresi	N	Sıra		KWH	p	Mann
		Ortalaması	Sd			Whitney-U
Bir yıldan az	10	36,55	2			1 yıldan az-6 yıl
1-5 yıl	16	27,63		6,874	,032*	ve daha fazla
Altı yıl ve daha fazla	26	21,94				

*p < ,05

Görmeyen futbol oyuncularının aktif spor yapma süresine göre müsabaka öncesi kaygı düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($KWH_{(3)}=6,874$; $p<,05$). Mann Whitney-U testi sonuçları anlamlı farkın bir yıldan az süre ile spor yapanlarla (36,55) altı yıl veya daha fazla süre ile spor yapanlar (21,94) arasında olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Az Gören Futsal Oyuncularının Aktif Spor Yapma Sürelerine Göre Müsabaka Öncesi Kaygı Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Aktif Spor Süresi	N	Sıra		KWH	p
		Ortalaması	Sd		
Bir yıldan az	3	18,00	2		
1-5 yıl	15	22,90		,398	,819
Altı yıl ve daha fazla	26	22,79			

p > ,05

Az gören futsal oyuncularının aktif spor yapma sürelerine göre müsabaka öncesi kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($KWH_{(3)}= ,398$; $p>,05$).

Tablo 5. Görmeyen Futbol Oyuncularının Engel Nedenine göre Müsabaka Öncesi Kaygı Düzeylerine İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Engel Nedeni	N	Sıra		Z	p
		Ortalaması	Toplamı		
Doğum öncesi	34	25,76	876,00	,482	,630
Doğum sonrası	18	27,89	502,00		

p > ,05

Görmeyen futbol oyuncularının engel sebeplerine göre müsabaka öncesi kaygı düzeylerine ilişkin Mann Whitney-U testi sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir. Doğum öncesi ve doğum sonrasında engelli olan oyuncuların müsabaka öncesi kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($Z=,482$; $p<,05$).

Tablo 6. Az Gören Futsal Oyuncularının Engel Nedenine göre Müsabaka Öncesi Kaygı Düzeylerine İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Engel Nedeni	N	Sıra	Sıra	Z	p
		Ortalaması	Toplamı		
Doğum öncesi	32	22,42	717,50	,066	,947
Doğum sonrası	12	22,71	272,50		

p > ,05

Az gören futsal oyuncularının engel nedenine göre müsabaka öncesi kaygı düzey sıra ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($Z=,066$; $p>,05$). Her iki grupta da müsabaka öncesi kaygı düzey sıra ortalamalarının birbirine oldukça yakın olduğu, engel nedeninin bu grupta da kaygı düzeyi için önemli bir değişken olmadığı söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada, Türkiye Görme Engelliler Spor Federasyonu tarafından düzenlenen Kayseri ilinde yapılan B1 futbol 2.lig 1.devre müsabakasına katılan 8 takımdan 52 engelli ve 14 kaleci (engelli olmayan) sporcu ve Kırıkkale ilinde yapılan B2-B3 Futsal 2.lig 1.devre müsabakasına katılan 8 takımdan 44 engelli ve 12 kaleci (engelli olmayan) sporculardan müsabaka kaygı durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla 16 takımdan 96 görme engelli sporculara Beck Anksiyete Ölçeği uygulanmıştır. Görmeyen futbol oyuncularının yaş gruplarına göre müsabaka öncesi kaygı düzeylerine ilişkin analiz sonuçları katılımcıların müsabaka öncesi kaygı düzey sıra ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir. Yaş durumunun görmeyen futbol oyuncularının müsabaka öncesi kaygı düzeylerini etkilemediği anlaşılmaktadır.

Görmeyen Futbol Oyuncularının Aktif Spor Yapma Sürelerine Göre Müsabaka Öncesi Kaygı Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçlarına göre spor yapma yılı ile müsabaka öncesi durumluk kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir (Tablo 1; $p>,05$). Bu sonuç spor yılı değişkeninin görmeyen futbol oyuncularının müsabaka öncesi durumluk kaygı düzeylerini anlamlı bir şekilde etkilemediğini göstermektedir. Karabulut ve arkadaşları yaptıkları çalışmada sporcuların spor yılı değişkenine göre sürekli ve durumluk kaygı puanlarında anlamlı farklılık tespit edilememiştir[18]. Farklı gruplarla yapılan çalışmalarda ise sporcuların spor yapma yılının

sürekli ve durumluk kaygı düzeylerini etkilemediklerini tespit etmişlerdir [19,14,20-22]. Elde edilen bulgular araştırmamızda tespit ettiğimiz bulgularını destekler niteliktedir.

Futsal oyuncularının müsabaka öncesi kaygı düzeyi sıra ortalamalarının 20 ve altındaki yaş grubu ile 26-30 yaş gruplarında diğer gruplara göre biraz daha yüksek olduğu, ancak bu farkın anlamlı fark oluşturacak düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Az gören futsal oyuncularının yaş gruplarına göre müsabaka öncesi kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Dalbudak ve ark, 2016 yılında görme engelli ve engelli olmayan erkek profesyonel futbolcularının durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin incelenmesi ile ilgili yaptığı çalışmada görme engeli olan profesyonel futbolcuların yaş grubuna bağlı olarak durumluk kaygı düzeyinin değişmediği belirlenmiştir ($p>,05$)[23]. Aynı şekilde Civan ve ark, (2010) yılında bireysel ve takım sporcularının müsabaka öncesi ve sonrası durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin karşılaştırılması ile ilgili yaptığı çalışmada, sporcuların sürekli ve durumluk kaygı puanları bakımından yaş gruplarına ait ortalamalar karşılaştırılmış ve istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($P>,05$) [24]. Kardaş'ın da (2018) yılında 13-16 yaş arası altyapı futbolcularının müsabaka dönemindeki durumluk kaygı düzeylerinin incelenmesi ile ilgili yaptığı araştırmada yaş değişkeni ile durumluk kaygı düzeyi arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p=,389$) [25].

Görmeyen futbol oyuncularının aktif spor yapma süresine göre müsabaka öncesi kaygı düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmişti. Mann Whitney-U testi sonuçları anlamlı farkın bir yıldan az süre ile spor yapanlarla altı yıl veya daha fazla süre ile spor yapanlar arasında olduğunu göstermektedir. Bu sonuca dayalı olarak görmeyen futbol oyuncularında aktif spor yapma süresinin müsabaka öncesi kaygı düzeyini azalttığı söylenebilir. Başaran ve ark, (2009) sporcularda durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi ile ilgili yaptığı çalışmada, durumluk kaygı puanı bakımından spor yaşları incelendiğinde, yapılan çoklu karşılaştırmada spor yaşı küçük olanların durumluk kaygı puanları spor yaşı büyük olanların durumluk kaygı puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur [26].

Az gören futsal oyuncularının aktif spor yapma sürelerine göre müsabaka öncesi kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Futsal oyuncularının müsabaka öncesi kaygı düzeylerinin aktif spor süresine göre değişmediği, farklı süre ile spor yapanların kaygı düzeylerinin benzerlik gösterdiği söylenebilir. Dalbudak ve ark, görme

engelli ve engelli olmayan erkek profesyonel futbolcularının durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin incelenmesi ile ilgili yaptığı çalışmada spor yılı ile durumluluk kaygı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır [23].

Alanyazın incelendiğinde yapmış olduğumuz incelemeyi destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Kleinschmidt ve ark, ise yapılan çalışmalardan farklı olarak 40 az gören ve 40 görme engeli olan yaşlı bireylerle yaptıkları çalışmada görme engeli bulunan bireylerin diğerlerine göre kıyaslandığında kaygı düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır [27]. Bulunan sonuçlar, Karlson'un görme düzeyinin kaygıyla bağlantılı olduğu sonucuyla paralellik göstermektedir [28].

Görmeyen futbol oyuncularının engel sebeplerine göre müsabaka öncesi kaygı düzeylerine ilişkin Mann Whitney-U testi sonuçlarına bakıldığında ise doğum öncesi ve doğum sonrasında engelli olan oyuncuların müsabaka öncesi kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Doğum öncesi veya doğum sonrasında engelli olan sporcuların kaygı puan sıra ortalamalarının benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Az gören futsal oyuncularının engel nedenine göre müsabaka öncesi kaygı düzeyi sıra ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Her iki grupta da müsabaka öncesi kaygı düzeyi sıra ortalamalarının birbirine oldukça yakın olduğu, engel nedeninin bu grupta da kaygı düzeyi için önemli bir değişken olmadığı söylenebilir.

Özkan ise yapmış olduğu çalışmada; az gören ve hiç göremeyen bireylerin sosyal kaygı düzeyleri, gören yaşlılarıyla karşılaştırıldığında en yüksek sosyal kaygı ve kaçınma düzeyine hiç göremeyen erişkin bireylerin sahip olduğunu saptanmıştır. Az görenlerin ise gören bireylere çok yakın sosyal kaygı ve kaçınma reaksiyonları gösterdiğini gözlemiştir [29].

Sonuç olarak görme engelli futbol ve futsalcıların müsabaka öncesi durumluk kaygı düzeylerini aktif spor yapma yılı, yaş grupları ve engelli olma sebebinin anlamlı olarak etkilemediği söylenebilir. Ancak Göremeyen futbolcuların aktif spor yapma yıllarının artması ile müsabaka öncesi durumluk kaygılarının azaldığını söylemek mümkündür. Görmeyen futbol oyuncularının spor yapma yıllarının artması ile kaygı düzeylerinin azaldığı görüldüğünden, kaygı düzeyinin düşürülmesi amacıyla görmeyen futbol sporcularının uzun yıllar spor yapmalarına imkân sağlayacak olanakların sunulması faydalı olacaktır. Çalışmanın örneklem grubu daha da genişletilerek, ülke içindeki tüm görme engelli futbol-futsal

takımlarındaki sporcular ile yapılması durumunda çok daha güvenilir ve anlamlı sonuçlar elde edilebileceği düşünölmektedir.

Farklı engel gruplarının da dâhil edileceği bir çalışma ile müsabaka öncesi kaygı düzeylerinin karşılaştırılması engel durumu bakımından alan yazına önemli bir katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

1. Savrun A. Acil asistanlarının nöbet öncesi ve nöbet sonrası anksiyete düzeyinin Beck anksiyete skoru ile saptanması, Kahramanmarař Sütçü İmam Üniversitesi, Tıp Fakóltesi, Uzmanlık Tezi, Kahramanmarař, 2013.
2. Öncöl R. Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü, M.E.B. Yayınları: Ankara, 2000.
3. Cořkun Y, Akkař G. Engelli çocuğu olan annelerin sürekli kaygı düzeyleri ile sosyal destek algıları arasındaki ilişki. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakóltesi Dergisi, 2009; 10 (1): 213- 227.
4. Alisinanoğlu F, Ulutaş İ. Çocukların kaygı düzeyleri ile annelerinin kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Eğitim ve Bilim, 2003; 28(128): 65-71.
5. Spielberger CD, Vagg PR, Barker LR, Donham GW, Westberry LG. The factor structure of the state- trait anxiety inventory. In I.G. Sarason & C.D. Spielberger (Eds.), Stress and Anxiety. New York: Hemisphere/ Wiley, 1980; (7).
6. Öner N, Le Comte A. Süreksiz durumluk/ sürekli kaygı envanteri el kitabı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1983; 1-3
7. Selya H. Stres without distress. (ed Barbora Woods) applyine psycpology to sport Hodder-Stoughton, 1998; 98-109
8. Kuru E. Sporda psikoloji. Gazi Üniversitesi İletişim Fakóltesi Basımevi: Ankara, 2000.
9. İvizler C. Sporda başarıyı etkileyen psikolojik faktörler ve psikolojik antrenman. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: İstanbul, 1993.
10. Özgüven İE. Psikolojik testler , Pdrem Yayınları: Ankara, 2000.
11. Bedir R. Taekwondo milli takım sporcularının durumluk kaygı düzeylerinin başarıya etkisi. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2008.
12. Gülşen D. Farklı lig düzeyinde oynayan futbolcuların oynadıkları mevkilere, öğrenim durumu ve spor yaşlarına göre problem çözme becerilerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi: Adana, 2008.
13. Erdoğan PD. Bireysel ve takım sporlarıyla uğraşan sporcuların hayal etme ve kaygı düzeylerinin karşılaştırılması. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2009.
14. Yücel EO. Taekwondocularının durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri ve müsabakalardaki başarılarına etkisi. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2003.
15. Eichsteadt CB. Lavay BW. Physical activity for individuals with mental retardation campaign, illinois, 1995; 47.

16. Chiang T. Effects of a therapeutic recreation intervention within a technology-based physical activity context on the social interaction of male youth with autism spectrum disorders, Indiana University, 2003.
17. Ulusoy M, Şahin N, Erkman H. Turkish version of the beck anxiety inventory: Psychometric Properties. *J Cognitive Psychotherapy: Int Quaterly*, 1998; 12: 28-35.
18. Karabulut EO, Atasoy M, Kaya K, Karabulut A. 13-15 Yaş arası erkek futbolcuların durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin farklı değişkenler bakımından incelenmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2013; 14(1): 243-253.
19. Arseven A, Güven Ö. Sporcuların müsabaka ortamındaki anksiyete düzeyleri, *Hacettepe Üniversitesi, Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi: Ankara*, 1992.
20. Erbaş K. Üst düzey basketbolcularda durumluk kaygı düzeyleri ve performans ilişkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya*, 2005.
21. Adalı F. 14-18 Yaş kız ve erkek basketbolcuların atılganlık ile sürekli kaygı düzeylerinin sosyodemografik yapılarına göre karşılaştırılması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara*, 2006.
22. Bingöl H, Çoban B, Bingöl Ş, Gündoğdu C. Üniversitelerde öğrenim gören taekwondo milli takım sporcularının maç öncesi kaygı düzeylerinin belirlenmesi, *Selçuk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2012, 14 (1): 121-125.
23. Dalbudak İ, Bayrak M, Alkaya ÖZ, Musa M, Dalkılıç M. Görme engelli ve engelli olmayan erkek profesyonel futbolcularının durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin incelenmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2016; 4(29): 314-321.
24. Civan A, Arı R, Görücü A, Özdemir M. Bireysel ve Takım Sporcularının Müsabaka Öncesi ve Sonrası Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*: 2010;7(1): 193-206.
25. Tezcan Kardaş N. 13-16 Yaş arası altyapı futbolcularının müsabaka dönemindeki durumluk kaygı düzeylerinin incelenmesi, *Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2018; 5 (2): 109-117.
26. Başaran MH, Taşğın Ö, Sanioğlu A, Taşkın AK. Sporcularda durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi, *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2009; 21.
27. Kleinschmidt JJ, White GL, Richardson GE, Edwards ME. The role of control in depression, anxiety, and life satisfaction among visually impaired older adults, *Journal of Health Education*, 1995; 26(1): 26-36.
28. Karlsson JS. Self- reports of psychological distress in connection with various degrees of visual impairment, *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 1998; 92(7): 483-490.
29. Özkan E. Kör ve az gören erişkin bireylerde öz yeterlilik, sosyal kaygı, baş etme becerileri ve çevrenin toplumsal katılıma etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara*, 2013.